

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת משפטים תשפ"ד

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

איתא במדרש (מד"ר פרשה ל', כ"ב), ואלה המשפטים, יש לעובדי כוכבים שופטים, ויש לישראל שופטים, ואי אתה יודע מה ביניהם, משל להולה שנכנס הרופא אצלו לבקרו, אמר לבני ביתו האכילוהו כל מה שהוא מבקש, נכנס אצל אחר, אמר להן הזהרו בו שלא יאכל דבר פלוני, אמרו לו, לראשון אמרת שיאכל כל מה שירצה, ולשני אמרת שלא יאכל דבר פלוני, אמר להם, הראשון אינו לחיים, לפיכך אמרתי שיאכל כל מה שירצה, אבל זה שהוא לחיים, אמרתי הזהרו בו, כך לעובדי כוכבים שופטים, ואינן עוסקין בתורה, ואינן עושין אותה, שנאמר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים, אבל המצוות כתיב בהן, אשר יעשה ואתם האדם והי בהם. ומבואר בדברי המדרש, שמשפטי העכו"ם הם חוקים לא טובים, ובישראל הם חוקים שיעשה אותם האדם והי.

ונראה לבאר בזה, דהנה העכו"ם הרי אין להם חלק לעולם הבא, ואין להם שייכות לעולמות העליונים כלל, ועל כן כל ענין החוקים שיש להם, הוא רק לקיום העולם הזה, שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו, וכדרך שיש לבעלי חיים חוקי הנהגה באופן שלא יזיקו ולא יזוקו, כן הדבר באומות העולם שאין בהם מותר אדם מן הבחמה, כל משפטיהם וחוקיהם הוא רק לקיומם בעולם הזה.

אבל עם ישראל, הדבקים בה' אלוקים חיים, וחלק ה' עמו, וחיי עולם נטע בתוכנו, ויש להם חלק לעולם הבא, גם המשפטים שנתנו לנו, עניינם נוגע לחיי עולם לנצח נצחים, וכמו שחיייהם הם חיים רוחניים ונצחיים, כך גם משפטי החיים הם משפטים רוחניים ונצחיים, כי באמת נזקי ממון אינם רק הפסד גשמי בעולם הזה, וממונו של אדם אינו רק קנין גשמי בעולם הזה, אלא הממון שייך לו לשורש נשמתו בכל השתלשלות העולמות.

וראיה לדבר, ממה שאמר הכתוב בפרשת קרח סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, ואל תגעו בכל אשר להם, פן תספו בכל חטאתם. עוד כתוב שם ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו' ואת כל הרכוש. הרי דגם רכושם וכל אשר להם ירד עמם. הרי דמונו של אדם, אינו רק ענין גשמי שיש לו ממון, אלא הוא חלק מהאדם, ולכן מצבו הרוחני חל גם על ממונו.

ובגמ' בבבא בתרא דף מ"ז ע"ב איתא, שכל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך. הרי שיש ברכה על ממונו של אדם צדיק. מבואר דמה שיש לאדם ממון, אינו דבר סתמי, אלא הוא חלק מהאדם, ולכן כשהוא צדיק, הברכה נמצאת בממונו, כי זה ממון של צדיק.

וכיון שכך, כשמוזק ממון חבירו, אינו רק מפסידו הפסד ממון בעולם

הזה, אלא הוא מחסרו גם בעולמות העליונים, וגם בקיומו בעולמות העליונים נחשב שהפסיד לו את ממונו, ועל ידי תשלום הנזק לפי דין תורה, נתקן אותו הפגם בכל העולמות.

ולאור המבואר מובן הומר ענין המשפט בדיני ממונות, כמבואר בזהר הקדוש ובספרים שהזכיר על זה בכמה גלגולים כדי לתקן ולהשיב ממון לבעליו, ובמשנה בבב"ק תנן שאם נשבע לו יוליכנו אחריו למדי.

ובתפילת נשמת כל חי אומרים, 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', ולכאורה היה ראוי להמשיך בגבורות ה', וכמו שבתפלת שמונה עשרה אומרים, מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך וכו', אבל ההמשך הוא, 'מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגוזלו'. ומבואר דענין זה שהקב"ה מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגוזלו, הוא מכלל גבורות ה', דענין זה שהקב"ה מנהיג את העולם באופן שאי אפשר לאדם ליקח ממונו של אחר, ובסוף כל החשבונות מביא השי"ת את הממון של כל אחד ואחד למקומו, הוא מכלל גבורות ה'.

והנה מזה יש ללמוד דיש ענין גדול בדבר זה שממונו של אדם יהא אצלו, עד כדי כך שהוא חלק מהנהגת הבריאה ומכלל גבורות ה', שמנהיג את העולם באופן שלא ינטל ממונו של אדם מבעליו.

וכן איתא בגמ' בסנהדרין דף ח' על הפסוק כי המשפט לאלוקים הוא, אמר רבי חמא ברבי חנינא אמר הקב"ה, לא דיין לרשעים שנוטלין מזה ממון, ונותנין לזה שלא כדון, אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לבעליו. הרי מבואר גודל ענין משפטי הממון, שהקב"ה טורח להחזיר ממון לבעליו, ולהעמיד ממון כל אחד בידו, ולא ינטל ממונו שלא כדון.

ולפי המבואר מובן גודל הענין, כי ממונו של אדם אינו רק מציאות סתמית כאן בעולם הזה, שאין לה השפעה כלל, אלא הוא חלק מהאדם, וכשממונו נטל ממנו שלא כדון, הוא חסרון להאדם גם בעולמות העליונים, ובה מובן הענין שהקב"ה מנהיג את העולם וטורח להעמיד ממונו של אדם בידו, שלא ינטל ממנו של כדון.

והנה כל זה הוא במשפטי ישראל, אבל לא כן הם משפטי העכו"ם והחוקיהם, שהם אינם אלא קיום העולם לאותו עשה ולאותו מקום בלבד, ורק כמוראה של מלכות שלא יבלעו איש את רעהו חיים. וזהו שהילק המדרש בין משפטי העכו"ם למשפטי ישראל, שרק משפט ישראל הם משפטים טובים, שהם משפטים של תיקון העולם בכל העולמות, ולא רק היכי תימצי לקיום סדר הבריאה בין האנשים.

ולפי זה יש לומר כביאור הכתוב, אשר תשים לפניהם, דאע"פ דגם לאומות העולם יש משפטים, אבל משפטים שהם רוחניים, והם משפטים שיעשה אותם האדם והי בהם, זה תשים רק לפניהם, ולא לפני העכו"ם, שמשפטי העכו"ם אינם רוחניים, והם משפטים לא טובים.

ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה. (כ"א, י"ג). הנה מלשון הכתוב 'ושמתי לך מקום' משמע דבאותה שעה עדיין לא היו להם ערי מקלט. ויש לומר דאע"ג דגם במדבר היה להם דין ערי מקלט, שהיו מגלין למחנה לוי, אבל בעת שנצטוו על ערי מקלט, גם לא היה דין מחנה לוי, והנה דין מחנה לוי, נאמר בפרשת נשא, צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וגו', ופרשה זו נאמרה ביום הקמת המשכן, כמבואר ברש"י שם, ונמצא דבעת שנצטוו על דין ערי מקלט, עדיין לא היה להם מחנה לוי, ולא היה להם ערי מקלט, ולכן אמר הכתוב דין זה בלשון עתיד, דעתיד להשים להם ערי מקלט.

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה וגו'. (כ"א, י"ד). יש לומר כביאור מה שנקט דההריגה הייתה בערמה, על פי דברי הגמרא כב"ק דאדם אית ליה מזלא, ופירש רש"י שם דאדם יש לו דעת לשמור גופו, ונפק"מ מזה לדינא דמועד לכהמה לא הוה מועד לאדם, וא"כ בשביל להרוג אדם צריך תחבולה להערים עליו, כדי שלא יוכל לשמור את עצמו, ויש לומר דלכן נקט הכתוב דהרגו בערמה.

ואם שור נגח הוא וגו', ולא ישמרנו. (כ"א, כ"ט). הנה בדין מועד כתוב 'ולא ישמרנו', ואילו בדין תם כתוב בפתח 'וכי יגח שור את

איש או את אשה ומת', ולא הזכיר הכתוב שהיה חסרון שמירה. וכן בנגח שור, במועד כתוב ולא ישמרנו בעליו, ואילו לגבי תם כתוב בפתח 'וכי יגוף שור איש את שור רעהו ומת', ולא הזכיר שהיה זה בחסרון שמירה שלא שמרו הבעלים.

ויש לבאר לפי דעת רב הונא ברד"י דפלגא נזקא קנסא, דאמרינן בב"ק דהטעם הוא משום דסתם שוורים בחזקת שימור קיימו, ובדין הוא דלא לשלם כלל, ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנמריה לתוריה. והיינו דבתם סיבת חיובו, אינו מחמת חסרון שמירה, דאדרבה הרי השור הוא בחזקת שימור, ובדין דלא ליחייב כלל, וחייבו אינו אלא קנס.

ולפי זה מבואר היטב למה נקט הכתוב את חסרון השמירה, רק במועד ולא בתם, כי בתם אין חסרון שמירה כלל, ולא משום חסרון שמירה הוא מתחייב, ורק במועד חיובו הוא משום שלא שמרו.

והג האסף בצאת השנה. (כ"ג ט"ז). וצריך ביאור הטעם דנקט הפסוק דהוא בצאת השנה. ונראה דהנה בגמ' בראש השנה נחלקו אימת עובר ככל תאחר, ודעת רבי שמעון דעובר לאחר שעברו ג' רגלים כסדרן והג המצות תחילה. ומבואר דיש סדר לרגלים, והג המצות הוא הראשון, והג הסוכות הוא האחרון. ולפי"ז יש לבאר, דבצאת השנה, היינו דהוא הרגל האחרון בסדר הרגלים.

ונתתי בכם רוח והייתם

דברים בכינוס השנתי לרכזי 'כנסת ישראל' שעי' קרן 'שובו' בארה"ק

בואו וראו את גודל ועוצם המפעל הגדול הזה של 'כנסת ישראל' ו'שובו' המתעסקים בקירוב אחינו בית ישראל לאביהם שבשמים, לתורה ולמצות, כתוב בנביא בשמואל שהקב"ה חושב מחשבות בלבתי ידח ממנו נידה, וסוף כל הנשמות כולם לשוב ולהתקרב אל הקב"ה. ובתפלה זכה אנו מתפללים 'ותן בלבם פחד הדר גאוניך והכנע לבם האבן וישבו לפניך בלב שלם כמו שהבטחת על ידי נביאך לבל ידח ממנו נדח'. הרי למדנו שיש אצל הקב"ה הנהגה של חושב מחשבות איך ישובו ויחזרו אליו כל נשמות ישראל, ואף נשמה לא תהיה נדחית מפניו. מי שעוסק בזה שישום נפש מישראל לא תהיה נדחית מלפניו יתברך, הרי הוא שליח לקיום אלו המחשבות להשיב נפשות ישראל מקורם, והוא דבר גדול מאוד, ועל כל העוסקים והתומכים לדעת השיבות העסק הזה, כי שלוחי דרחמנא נינהו.

כתוב בנבואת יחזקאל 'היתה עלי יד ה' ויוציאני ברוח ה' וינחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות, והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאוד על פני הבקעה והנה יבשות מאוד, ויאמר אלי בן אדם התחינה עצמות האלה ואומר ה' אלוקים אתה ידעת, ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר ה', כה אמר ה' אלוקים לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיייתם, ונתתי עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחיייתם וידעתם כי אני ה', ותבא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאד מאד, ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו, לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר ה' אלוקים הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל, ונתתי רוחי בכם וחיייתם וגו' וידעתם כי אני דברתי ועשית'. כתוב ברד"ק שהרוח הוא רוח השכל שיתן בהם דעת ובינה והשכל ולא יחטאו עוד כי כולם ידעו את ה' מקטנם ועד גדולם.

העצמות יבשות כל בית ישראל המה, מי שלא נמצא בארץ החיים מי שלא נמצא בבית מדרש מי שלא מקיים תורה מי שאין בו ריה תורה זה עצמות יבשות, בית ישראל הם עצמות יבשות, הסט"א ע"י השלוחים שלה הצליחו לייבש את העצמות של כלל ישראל, ומה הם אומרים נגזרנו לנו, היש לנו תקוה, וכי יש איזה עתיד, נשמע מתוך דבריהם מה שהם אומרים, וביחוד בתקופה קשה זו. בא יחזקאל הנביא ומתנבא על העצמות היבשות האלה ואומר עצמות יבשות שמעו דבר ה' אני מכניס בכם רוח חיים, ואני מעלה עליכם עור וגידים ובשר, ותעמדו על רגליכם חיל גדול מאד מאד. להפיח רוח חיים בעצמות היבשות, שאין בהם לחלוהית של תורה, לחלוהית של מצוות ויהדות, מי אומר בואו ופחי הרוח ויעמדו על רגליהם, זה שובו וכנסת ישראל עושים הם מפיחים את הרוח שעליה נתנבא יחזקאל הנביא, את רוח ה', הם מלקטים נשמות ישראל, כמו שכתוב בנביא בישעיה 'ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל', אתם מלקטים אחד אחד, כמה שאפשר, עד היכן שהיד מגעת הם מתקרבים, רואים נשמות יקרות חוזרות ללחלוהית התורה, מעלים עור וגידים ובשר על העצמות היבשות, זהו קיום של תחיית המתים של נבואת יחזקאל. כל אחד צריך להתחזק בתפקיד שלו במפעלים הגדולים האלה, על זה נאמר חזקו ונתחזקה בעד עמנו, לפעמים אין כבר כוחות ומנסים ולא תמיד זה הולך, חזקו ונתחזקה, אחד מארבעה דברים הצריכים חיזוק הוא מלחמה, זה מלחמה, מלחמה עם הסט"א להוציא נפשות מהצפורניים של הסט"א ושלוחיה, אשריכם ואשרי חלקכם, ומחלקכם יהא חלקי.